İRAN TÜRKLERİNDE KÖROĞLU DESTANI

Gelenek, Bilimsel Birikim, İnceleme ve Metinler

FAZIL ÖZDAMAR

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 1926
KÜLTÜR SERİSİ: 1053

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-465-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Gürol Pehlivan

Kapak Görseli: İsmail Yavuz Öztürk

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Fazıl Özdamar: 1984 yılında Adana'nın Şambayadı köyünde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı. Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olduğu 2005'te Ege Üniversitesi Türk Dili Bölümünde Türk dili okutmanı olarak göreve başladı. 2011 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını, 2019 yılında aynı enstitüde doktorasını tamamladı. 2013-2015 yılları arasında Sırbistan-Novi Pazar Devlet Üniversitesi ve Novi Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Türkçe okutmanı olarak görev yaptı.

İran Türklerinin folkloru, âşıklık ve destancılık geleneği hakkında çalışan Fazıl Özdamar 2015 yılından beri Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünde çalışmaktadır.

Kitap çalışmaları:

Tebriz Âşıklık Geleneği ve Tebrizli Âşık Ali -Ali Feyzullahî Vahid- (1. baskı: Ankara 2014, 2. baskı: Bakü 2017)

İran Türklerinde Babek ve Babek'i Anma Törenleri (Ankara 2020)

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 11
TEŞEKKÜR 13
ÖN SÖZ 15

GİRİŞ

1. İran Türkleri Âşıklık Geleneği 25
    1. 1. İran Türkleri Âşık Muhitleri 25
    1. 2. İran Türkleri Âşık Muhitlerinde Âşıkların Yetişmesi 34
    1. 3. İran Türkleri Âşık Muhitlerinde Destan Anlatma Geleneği 41
    1. 4. İran Türkleri Âşık Muhitlerinde Destan Anlatımında Kullanılan Çalgı Aletleri 48
2. İran Türklerinde Köroğlu Destanı 49
    2. 1. Köroğlu Destanı Hakkında Yapılan İlk Çalışmalar 49
    2. 2. Köroğlu Destanı'nın İran Türkleri Varyantları Üzerine Yapılan Çalışmalar 51
    2. 3. Köroğlu Destanı'nın İran Türkleri Varyantlarının İsimleri 59
    2. 4. İran'daki Türk Âşık Muhitlerinde Köroğlu Havaları 70
    2. 5. Çalışmada İncelenen Köroğlu Destanı Kollarının Anlatıcıları 72

I. BÖLÜM
İRAN TÜRKLERİ KÖROĞLU DESTANINDA YAPI

1. Temelin Üzerindeki İnşa: Sözdizimsel Model 87
2. Eyleyenler ve Oyuncular 89
3. Modellerin Değerlendirmesi 94
A. Kahramanın Ortaya Çıkışı 99
    Mehter Alı Destanı 99
        a. Mehter Alı Destanı'nın Özeti 100
        b. Mehter Alı Destanı'nda Yapı 103
B. Kahramanın Maceraları 127
    1. Köroğlu'nun Tebriz Seferi 127
        a. Köroğlu'nun Tebriz Seferi'nin Özeti 128
        b. Köroğlu'nun Tebriz Seferi'nde Yapı 128
    2. Köroğlu'nun İstanbul Seferi 135
        a. Köroğlu'nun İstanbul Seferi'nin Özeti 136
        b. Köroğlu'nun İstanbul Seferi'nde Yapı 137
    3. Köroğlu'nun Türkmen Seferi 155
        a. Köroğlu'nun Türkmen Seferi'nin Özeti 156
        b. Köroğlu'nun Türkmen Seferi'nde Yapı 168

4. Köroğlu'nun Bayezid Seferi 168
a. Köroğlu'nun Bayezid Seferi'nin Özeti 169
b. Köroğlu'nun Bayezid Seferi'nde Yapı 170
5. Köroğlu'nun Turna Teli Seferi 190
a. Köroğlu'nun Turna Teli Seferi'nin Özeti 190
b. Köroğlu'nun Turna Teli Seferi'nde Yapı 192
6. Köroğlu'nun Erzurum Seferi 215
a. Köroğlu'nun Erzurum Seferi'nin Özeti 216
b. Köroğlu'nun Erzurum Seferi'nde Yapı 216
7. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-1 236
a. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-1'in Özeti 237
b. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-1'de Yapı 239
8. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-2 282
a. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-2'nin Özeti 284
b. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-2'de Yapı 286
9. Köroğlu ile Keçel Hamza Kolu 307
a. Köroğlu ile Keçel Hamza Kolu'nun Özeti 308
b. Köroğlu ile Keçel Hamza Kolu'nda Yapı 310
C. Kahramanın Sonu 332
Köroğlu'nun Kocalığı Kolu 332
a. Köroğlu'nun Kocalığı Kolu'nun Özeti 333
b. Köroğlu'nun Kocalığı Kolu'nda Yapı 334
SONUÇ 356

II. BÖLÜM
İRAN TÜRKLERİ KÖROĞLU DESTANI METİNLERİ

A. Kahramanın Ortaya Çıkışı 368
Mehter Alı Destanı 368
B. Kahramanın Maceraları 386
1. Köroğlu'nun Tebriz Seferi 386
2. Köroğlu'nun İstanbul Seferi 394
3. Köroğlu'nun Türkmen Seferi 423
4. Köroğlu'nun Bayezid Seferi 433
5. Köroğlu'nun Turna Teli Seferi 469
6. Köroğlu'nun Erzurum Seferi 497
7. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-1 512
8. Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-2 576
9. Köroğlu ile Keçel Hamza Kolu 604
C. Kahramanın Sonu 640
Köroğlu'nun Kocalığı Kolu 640
KAYNAKLAR
1. Yazılı Kaynaklar 677
2. Sözlü Kaynaklar 686
DİZİN .....

TEŞEKKÜR

Çalışmamda kullandığım metinlerin derlenmesinden deşifre edilmesine; yazımından son kontrollerine kadar yardımlarını gördüğüm ve teşekkürü borç bildiğim kişilerin birkaçı:

Çalışmamın başlangıcından tamamlandığı son güne kadar bana uygun bir çalışma ortamı hazırlamak için sürekli çaba sarf eden ve düzeltmeleri yapan sevgili eşim Hatice Özdamar ile beni hayata bağlayan kızlarım Zeynep Gökçen ve Umay Bilge'ye;

Ayrıca *metinlerin derlenmesi sürecinde* Hüseyin Feyzullahî Vahid ile Ali Baranzendeh başta olmak üzere Tebriz'de faaliyet gösteren Elbilimi Derneği'nin diğer çalışanları ve İran Âşıklar Birliği yöneticisi Mehemmed İbadî Karahanlı Alışık ile Tebriz'deki Elseven Âşık Kahvehanesi işleteni olan Âşık Ayet Kamberî, Tebrizli Âşık Abbas Hazretî, merhum Âşık Gafar İbrahimî ve bunların yanında adı geçen kahvehanenin müdavimleri olan tüm âşıklara;

Yine *metinlerin deşifre edilmesi sürecinde* Tebrizli dostum Dr. Ahmad Hesamipur ve eşi Karadağlı Malihah Ezizpur ile Tebrizli Oktay Reşidî, Zencanlı Mehemmed Rezzakî ve Şirazlı Kiyan Karamî Kaşkulî'ye ve Tebrizli gazeteci Rıza Celilnejat'a;

Çalışmanın yazım ve kontrol sürecinde Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nün kurucusu ve koruyucu ruhu olan Prof. Dr. Fikret Türkmen'e;

Tez savunmama katılıp bilgi ve tercübeleriyle beni yönlendiren Prof. Dr. Ali Duymaz'a, Prof. Dr. Mustafa Arslan'a, Doç. Dr. Muvaffak Duranlı, Doç. Dr. Pınar Fedakâr ve Doç. Dr. Bahar Dervişcemaloğlu'na;

Düzeltmeleri yüksünmeden yapan Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kırmızı'ya;

Birçok alanda olduğu gibi bu çalışmada da bana yadsınamaz bir destek veren, beni araştırma yöntemi konusunda yönlendirip benimle bilgi ve tecrübesini paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Gürol Pehlivan'a;

Ayrıca 2005 yılından beri hayatımın her alanında benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, akademik bütün çalışmalarımda bana yol gösteren ve konu ne olursa olsun benden lütfunu esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Metin Ekici'ye;

Son olarak *çalışmamın kitaplaştırılması sürecinde* desteğini esirgemeyen kıymetli editörüm Göktürk Ömer Çakır ve onun nezdinde tüm Ötüken Neşriyat ailesine;

Sonsuz teşekkürler.

ÖN SÖZ

Haziran 2019'da savunduğumuz "Köroğlu'nun İran Türkleri Anlatmaları Üzerine Bir İnceleme" adlı doktora tezimizden üretilen bu çalışmayı tezin savunulmasından kitaplaşmasına kadar geçen süre zarfında söz konusu bölgenin Köroğlu Destanı anlatma geleneği hakkındaki yeni verilerle destekledik.

Öncelikle bu çalışmanın 2010-2021 yılları arasında İran Türkleri âşık muhitlerindeki destan anlatma geleneklerinin ve 1970-2016 yılları arasında İran'da derlenmiş/derlediğimiz Köroğlu Destanı kollarının "bir açıdan" çekilmiş fotoğrafı olduğunu hatırlatmamız gerekmektedir. Nasıl ki bir fotoğraf çekiminde ışığın, aydınlatmanın, rengin ve açının ne kadar önemi varsa bu çalışma da değerlendirilirken yazarının psikolojik durumu, sağlık durumu ile içinde yaşadığı toplum/ülkenin sosyal, ekonomik ve politik durumu göz ardı edilmemelidir.

Ayrıca bir çalışmanın içeriği kadar yazım sürecinin de okuyucu tarafından bilinmesi gerektiğini düşündüğümüzden hem içerik hem de bu süreçle ilgili kısmi de olsa bazı bilgilendirme ve açıklama yapma gereği duyuyoruz.

İlk olarak **çalışmanın konusu** günümüzde büyük bir Türk nüfusunu barındıran ve Türk tarihi açısından önemli bir coğrafya olan İran'da yaşayan farklı Türk boylarının sözlü kaynaklarından derlediğimiz ya da daha önce derlenmiş Köroğlu Destanı metinlerini ele almaktadır. Türk Dünyası'nın birçok bölgesinde anlatılan Köroğlu Destanı hakkında Türkiye'de günümüze kadar Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Doğu Türkistan varyantlarının metinleri hakkında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar destanın Doğu ve Batı Türklerinde anlatılan varyantları arasında çeşitli farklılıklar olduğunu göstermiştir. "Köroğlu'nun ortaya çıkışı" temelinde yapılan çalışmalarda ilgili destanın kahramanı Goroğlu ve Köroğlu adlarıyla adlandırılmaktadır. Yapılan çalışmalarda Türkiye ve Azerbaycan kolları Batı varyantları; Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Doğu Türkistan kolları ise Doğu varyantları adı altında değerlendirilmiştir. Ancak İran Türkleri arasında derlenen metinler yapılan bu çalışmalara dâhil edilmediğinden İran'ın hangi grupta değerlendirileceği hususu irdelenmemiştir. Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye metinleri arasında köprü vazifesi gören; bazı varyantlarda Köroğlu'nun ortaya çıktığı yer kabul edilen İran'daki metinlerin tespiti ve incelenmesi Köroğlu Destanı'nın bütünsel ve eksiksiz incelenmesi bakımından elzemdir. Başka bir ifadeyle Köroğlu Desta-

nı'nın anlatıldığı bölgelerin çoğunda tespit edilen metinler, birçok eleştiriye rağmen, deşifre edilip incelenmişken maalesef İran Türkleri arasındaki metinler derlenmemiş ve dolayısıyla da bütünsel bir inceleme yapılmamıştır. Bu sebeple çalışmanın konusunu Türk Dünyası'nın en yaygın destanlarından biri olan Köroğlu Destanı'nın İran Türkleri varyantları teşkil etmiştir.

Bu kısımda belirtmemiz gereken bir husus ise İran'daki Köroğlu Destanı metinlerinin tespitinde birçok araştırmacının karşılaşabileceği bir sorundur. İran İslam Cumhuriyeti'nin yayın politikası sebebiyle İran'da yaşayan Türklerin milliyetçilik duygularını kabartacak ya da İslam'a aykırı kabul edilen her unsurun anlatıdan çıkarılması şartıyla bir metin, kitap olarak yayımlanabilir. Örnek olarak bir anlatıda Köroğlu'nun şarap içtikten sonra kadehini kaldırarak sefere gidecek kişiyi belirleme geleneği (ant kadehi), İslam'a aykırı kabul edildiğinden yazılı metinlerde bu ifadenin çıkarılması gerekmektedir. Bu sebeple çalışmamızda İran'da yayımlanmış kitaplardaki metinleri kullanmaktan kaçındık. Matbu yayınlardaki değerlendirmeyi Giriş kısmında yaptığımızdan İran'da yayımlanan kitaplardaki metinlerin çalışmamıza neden alınmadığını burada kısaca belirtmeyi uygun gördük.

Çalışmada İran'ın Tebriz, Acepşir, Hoy, Urmiye, Kum ve Şiraz şehirlerinde yaşayan Azerbaycan, Şahseven ve Kaşkay Türkleri olarak adlandırılan boylara mensup anlatıcılardan derlediğimiz/derlenen Köroğlu Destanı'nın birçok kolundan 11'inin yapı incelemesini yaptık ve bu kolların metinlerini ek olarak sunduk. Ayrıca İran'da derlenen Köroğlu Destanı metinleri hakkında günümüze dek yapılan çalışmaları değerlendirip söz konusu destanın üretildiği/anlatıldığı muhitler ve muhitlerdeki Köroğlu Destanı anlatma geleneği ile destanın üreticileri hakkında bilgi verdik.

Burada belirtmemiz gereken bir diğer husus da İran'da yaşayan Türkmenlere ait metnin çalışmaya niçin dâhil edilmediğidir. Ulaşım zorluğu, zaman kısıtlılığı ve ekonomik sebepler yüzünden Türkmen Sahra bölgesine gidip derleme yapamadık. Türkmen Sahra bölgesine ait olduğu iddia edilen metinleri ise İran'ın yayım politikası sebebiyle çalışmada kullanmadık.

Köroğlu'nun İran Türkleri anlatmaları hakkında Türkiye'de yapılmış çalışma bulunmadığından bu **çalışmanın amaçlarından** biri, Türk Dünyası'nın en yaygın destanı kabul edilen Köroğlu'nun İran Türkleri varyantlarını tespit etmek ve bu bölgede anlatılan metinlerin Köroğlu Destanı içerisindeki yerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda 2010-2016 yıllarının yaz ve sonbahar aylarında İran'ın çeşitli âşık muhitlerine mensup anlatıcılardan derlediğimiz/derlenmiş Köroğlu Destanı'nın 21 varyantını tespit ettik ve bunlardan 11'ini çalışmada inceledik.

Çalışmanın başlangıç ve tamamlanma süreci çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. İlk aşama **çalışmanın seçiliş tarihi ve ön hazırlık devresi**dir. Bu aşamanın ilk kısmında Ege Üniversitesi SBE'de hazırladığımız *Tebriz Âşıklık*

GİRİŞ

Balkanlardan Doğu Türkistan'a kadarki coğrafyanın büyük kısmında anlatılan Köroğlu Destanı; Kıpçak, Karluk ve Oğuz Türklerinde "mezarda doğan" anlamına gelen Goroğlu ve "kör kişinin oğlu" anlamındaki Köroğlu adındaki kahramanın etrafındaki maceraları konu edinen bir destandır. Alexander Chodzko tarafından İran'da derletilen destanların 1842'de, Londra'da yayımlanmasıyla bilim dünyasına tanıtılan bu destanla ilgili Türkiye'de de çeşitli derleme ve inceleme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda destanın Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Doğu Türkistan varyantları ele alınmıştır. Ancak İran Türkleri varyantları hakkında bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın yapılma amaçlarından biri budur.

İran'daki Türk âşık muhitlerinin sınıflandırılmasının yapıldığı bu çalışmada ilk olarak muhitlerdeki destan anlatıcıları olan âşıkların aldıkları eğitim, yetişme koşulları ve destan öğrenme usulleri ele alınmıştır. Ardından âşıkların sanatını icra ederken kullandıkları çalgı aletleri, icra mekânları ve genelde destan özelde ise Köroğlu Destanı anlatma geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca söz konusu muhitlerdeki Köroğlu kolları hakkında günümüze kadar yapılan çalışmalardan bahsedilip bunların değerlendirmesi yapılmıştır. Son olarak İran'da derlenmiş olan Köroğlu Destanı'nın 11 kolunun yapı incelemesi yapılmış ve bu kolların metinleri verilmiştir.

1. İran Türkleri Âşıklık Geleneği

1. 1. İran Türkleri Âşık Muhitleri

Türklerin kültürel zenginliği içinde âşıklık geleneğinin önemi muhakkak ki tartışılmaz bir yere sahiptir. Asırlar boyu devam ederek günümüze kadar ulaşan bu gelenek Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte zenginliğinden fazla bir şey kaybetmemiş, kendi yapısal karakteriyle beraber dinî bir özellik de kazanmış, sosyal ve dinî bir temelde günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Yine bu gelenek sayesinde Türk kültürünün birçok özelliği geçmişten günümüze kadar taşınma olanağı bulmuştur.

Yüzyıllardır devam eden bu serüven içerisinde Türklerin yaşadığı tüm bölgelerde birçok âşık yetişmiş ve bu âşıklar edebiyatımıza binlerce manzume kazandırmıştır. Türk Dünyası'nın önemli kültür merkezlerini barındıran İran'da da bu gelenek, âşık veya bahşı adını taşıyan sanatçılar sayesinde devam ettirilmektedir.

Bu geleneğin günümüzde İran'da devam ettirilmesinde çeşitli unsurlar etkilidir. Son iki yüzyılda devlet yönetiminde etkin rol almayan ve yönetimden kaynaklı pek çok olumsuzluklarla karşı karşıya kalan İran Türkleri, bu süreçte âşıklık geleneğinin imkânlarını kullanarak varlıklarını koruma gayreti içine girişmişlerdir. Dil, edebiyat, müzik ve töresel değerlerin temel taşıyıcısı olan âşıklık geleneği, İran'daki Türk kültürünün devam ettirilmesinde önemli rol oynamıştır. Yine Türklerin İran'da Türkçe eğitim yapamamaları, Türkçe basın-yayın organlarının gelişmesine izin verilmemesi de İran Türklerinin âşık muhitlerinin gelişmesinde etkili olmuştur.[1] Çünkü birçok edebî ürünün sözlü ortamda üretildiği ve yaşatıldığı yer âşıklık geleneği olmuştur.

İran'da bu geleneğin bu kadar yüksek bir seviyeye ulaşması hiç de tesadüfî değildir. Zengin bir geçmişe sahip olan âşıklık, İran'ın her bölgesinde kendine özgü biçimde oluşmuş ve gelişmiştir. Bir süre sonra da çeşitli muhitlerde az veya çok farklılıklarla varlığını devam ettirmiştir.[2] Söz konusu muhitlerin ayrışmasında da birçok sebep belirleyici olmuştur. Âşıkların gidecekleri bölgeler arasındaki yolculuğun zaman, coğrafi zorluklar ve ekonomik sebepler yüzünden artması her bölgedeki geleneğin farklılaşmasına neden olmuştur. İran örnekleminde değerlendirdiğimizde bir âşığın Karadağ'dan Tebriz'e, oradan Urmiye'ye, Kum'a veya Şiraz'a gidiş dönüşleri tabii olarak çeşitli zorluklar içermektedir. Bunlar da her bölgedeki âşıklık geleneğindeki usulleri, destanları hatta çalgı aletlerini farklı şekillendirmiştir.[3]

İran'daki âşık muhitlerinin tasnifi araştırmacılara göre farklılık arz etmektedir. İlk tasnif denemesini yapan Muharrem Kasımlı, Azerbaycan âşık muhitleri içinde ele aldığı Güney muhitlerini; Karadağ/Tebriz, Urmiye, Zencan, Save, Horasan ve Kaşkay olarak altı bölgeye ayırmıştır.[4]

Bir diğer tasnif İlgar İmamverdiyev'e aittir. Karadağ, Eher, Keleyber, Hemedan, Horasan, Tebriz, Save, Zencan, Goçan, Tahran, Urmiye, Sulduz, Hoy ve Dol'daki geleneğin diğer bölgelerden ayrı özellikler taşıdığını belirten İ. İmamverdiyev, İran âşık muhitlerini Karadağ/Tebriz, Urmiye/Hoy, Heşteri/Miyandap/Marağa, Zencan/Hürremdere, Save/Kum, Hemedan, Kaşkay ve Horasan olarak sıralar.[5] Ancak bu tasnifin muhit ve mektep anlayışının karıştırılmasıyla oluştuğunu belirten Muharrem Kasımlı bu tasnifi eleştirir.[6]

Azad Nebiyev de altı başlıkta incelediği Azerbaycan âşık muhitleri içinde gösterdiği Tebriz âşık mektebini Karadağ, Urmiye, Zencan, Hemedan, Save, Horasan, Serap ve Kaşkay olmak üzere sekiz bölgeye ayırmıştır.[7]

---

1 Kafkasyalı 2009a: 27.
2 İmamverdiyev 2001: 119.
3 Kasımlı 2007: 168-170.
4 Kasımlı 2007: 173; 239-271.
5 İmamverdiyev 2001: 119.
6 Kasımlı 2007: 238.
7 Nebiyev 2004: 159-204.

I. BÖLÜM

İRAN TÜRKLERİ KÖROĞLU DESTANINDA YAPI

Edebî metinlerde *bir metni oluşturan bütün unsurlar* olarak karşımıza çıkan yapı kavramı altında ele alınan parçalar çeşitli çalışmalarda farklılık gösterebilmektedir. Çalışmada yapıyı oluşturan unsurlar; "kurgu aşamaları" ile "eyleyenler ve oyuncular" adlı başlıklar altında incelenmiştir. Bu başlıklarda bahsi geçen unsurlar hakkında kısaca bilgi verdikten sonra çalışmada bu modellerin hangi doğrultuda ve nasıl kullanıldığını da açıklayacağız.

Sözlük anlamı "Yapma, oluşturma, ortaya konulma, meydana getirme; bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge, strüktür."[1] olan yapı kavramı çalışmalarda genellikle yapısalcılık temelli ele alınmış ve "Bir bütünü oluşturan bölümlerin karşılıklı ilişkilerini yansıtan ilişkiler ağı." şeklinde tanımlanmıştır.[2] Yapısalcılığın esin kaynağı olan yapı 20. yüzyıl dil biliminin temel kavramı olmuş ve dil bilimi yöntemlerinden yararlanan diğer insan bilimlerinde de çok önemli bir yer tutmuştur. Yapısalcılığın odak noktasını oluşturan yapı kavramı ana çizgileriyle ilk kez Ferdinand de Saussure tarafından "dizge" terimi olarak kullanılmış, daha sonraki dönemlerde gösterge bilimi alanında güçlü bir biçimde etkisini göstermiştir.[3]

Sözlük anlamı "Bir şeyi belirtmeye yarayan şey, belirti, im, işaret; anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşmasından oluşan dil birimi, belirtke."[4] olan ve "Genel olarak bir başka şeyin yerini alabilecek nitelikte olduğundan kendi dışında bir şey gösteren her türlü nesne, biçim ya da olgu; özel olarak, dilsel bir gösterenle bir gösterilenin birleşmesinden doğan birim" olarak tanımlanan[5] "gösterge" kavramı hakkında İlkçağ Yunan filozoflarından başlayarak Stoacılara ve Ortaçağ skolastik felsefecilerine kadar birçok düşünürün görüşler ileri sürdüklerine dair iddialar olsa da gösterge bilimi terimi ilk olarak John Locke tarafından kullanılmıştır. J. Locke semiyotik anlamda kullandığı "göstergeler öğretisi" teriminin amacını "zihnin şeyleri anlamak/kavramak ya da bilgilerini başkalarına anlatmak için kullandığı göstergelerin niteliğini incelemek" olarak açıklar. J. Locke'tan etkilenen Jean Henri Lambert ise semiyotikte *düşüncelerin ve nesnelerin adlandırılmasıyla ilgili bir öğreti* geliştirerek daha çok dilsel göstergeler üstünde durmuş; müzik, koreografi, arma, amblem, törenler vb. gösterge türlerine de değinmiştir. Böylece göstergeler öğre-

1 TDK Sözlük 2021.
2 İmer vd. 2011: 264.
3 Vardar vd. 2002: 218-219.
4 TDK Sözlük 2021.
5 Vardar vd. 2002: 106.

tisi anlamındaki semiyotik terimi J. Locke ve J.H. Lambert'in çalışmalarının etkisiyle 19. yüzyılın başlarında, Stoacı Galenos'tan sonra yeniden kullanıma girmiştir.[6] Joseph Marie Hoene-Wronski, Bernard Bolzano, Edmund Husserl gibi 19. yüzyıl filozof ve araştırmacıları gösterge bilimi üzerinde durmuşlarsa da bu kavram modern anlamda 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Aslında gösterge bilimini çağdaş anlamıyla ilk kullananlar birbirinden habersiz ABD'li ve Avrupalı iki araştırmacı olmuştur.[7] Bunlardan ilki olan ABD'li Charles Sanders Peirce bütün olguları kapsayan bir göstergeler kuramı tasarlamış ve mantıkla özdeşleştirdiği kurama, daha doğrusu "göstergelerin biçimsel öğretisi"ne, semiyotik adını vermiştir.[8] Gösterge bilimini kullanan bir diğer araştırmacı ise İsviçreli Ferdinand de Saussure'dür. Öğrencilerinin derlediği ders notlarına dayanılarak ölümünden sonra yayımladıkları *Cours de Linguistique Générale*[9] adlı çalışmada F. de Saussure dilleri, dil biliminin inceleme alanına alırken dil dışındaki göstergelerin işleyişini araştıracak bir bilim dalının kurulmasını öngörür ve bu bilim dalını Fransızca semiyoloji adıyla terimleştirmiştir. Bu süreçte genel olarak gösterge biliminin mantıksal işlevini vurgulayan C.S. Peirce'in aksine F. de Saussure gösterge biliminde toplumsal ve ruhsal işlevi üzerinde durmuştur.[10]

ABD'de C.S. Peirce'in etkisi Charles William Morris'te görülür. Bütün göstergelerin bir öğretisini ya da bir kuramını oluşturmaya çalışan C.W. Morris de tasarladığı gösterge bilimi kuramını C.S. Peirce gibi mantıktan yararlanarak oluşturmayı dener.[11]

ABD'de C.S. Peirce ve C.W. Morris görüşlerini geliştiredursun Avrupa'da, özellikle de Rusya'da, bazı kuramcılar gösterge bilimine katkıda bulunurken ayrıca çağdaş edebiyat biliminin temellerini de atmaya başlamışlardır. Bunların öncüsü kabul edilen Roman Jakobson hem Rus Biçimcileri arasında yer almış hem de Avrupa'da ve ABD'de dil bilimi, gösterge bilimi ve edebiyat biliminin gelişmesini uzun yıllar etkileyen bir bilim adamı olmuştur. Edebî eseri ayrı bir inceleme konusu olarak ele alıp bunu bilimsel kavram ve ilkelerle incelemek gerektiğini belirten R. Jakobson edebiyatı bir dil olayı olarak görür. Başta şiir olmak üzere çeşitli edebî ve sanatsal ürünleri inceleyen R. Jakobson'a göre edebiyat biliminin konusu edebiyat değil *edebî olmak*tır.[12]

Avrupa'daki bir diğer önemli kuramcı ise Prag Dil Bilimi Çevresi'nin üyelerinden Çek estetikçisi Jan Mukarovsky'dir. Dil biliminden bağımsız bir yapısal ve işlevselci edebiyat bilimi tasarlayan ve estetik ile dil biliminin karşı-

6 Rifat 2009: 28-29.
7 Rifat 2005a: 116; Yücel 2015: 110; Yaylagül 2015: 13.
8 Rifat 2005a: 116.
9 Genel Dilbilim Kursu.
10 Saussure 1998; Rifat 2009: 32-33; Yaylagül 2015: 13.
11 Rifat 2005a: 122; Yaylagül 2015: 13.
12 Rifat 2009: 34-35; Yaylagül 2015: 14.

II. BÖLÜM

İRAN TÜRKLERİ KÖROĞLU DESTANI METİNLERİ

Çalışmanın bu bölümünde İran Türkleri âşık muhitlerinde anlatılan Köroğlu Destanı'nın 11 kolunun metnini verdik. Söz konusu metinleri "Kahramanın Yolculuğu"nu esas alarak 3 başlıkta ele aldık. "Kahramanın Ortaya Çıkışı" başlığı altında Mehter Alı Destanı'nı; "Kahramanın Maceraları" başlığında Köroğlu'nun Tebriz Seferi, Köroğlu'nun İstanbul Seferi, Köroğlu'nun Türkmen Seferi, Köroğlu'nun Bayezid Seferi, Köroğlu'nun Turna Teli Seferi, Köroğlu'nun Erzurum Seferi, Köroğlu ile Bolu Beyi 1 Kolu, Köroğlu ile Bolu Beyi 2 Kolu, Köroğlu ile Keçel Hamza Kolu adlı kolları ve "Kahramanın Sonu" başlığında ise Köroğlu'nun Kocalığı adlı kolu verdik. Böylece birçok karmaşık anlatıda olduğu gibi Köroğlu Destanı'nda sefer ya da kol adı verilen ve tek başlarına birer destan hüviyeti taşıyan kolların birleştiklerinde Köroğlu Destanı'nı oluşturduğunu görebiliriz. Aşağıdaki şekilde Köroğlu'nun 11 kol örnekleminde kahramanın genel düzlemde yolculuğunun nasıl anlatıldığını görselleştirdik.

Çalışmadaki Destan Metinleri Okunurken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

İran Türkleri âşık muhitlerinde toplanmış olan Köroğlu Destanı'nın 11 kolunun metinlerini yazıya geçirirken kullandığımız bazı usuller hakkında bilgi vermek okuyucunun metni anlamlandırması bakımından elzemdir.

Bu usulde bütün metinler için belirtmemiz gereken ilk husus metinlerin T.C. resmî alfabesiyle yazıya geçirildiğidir. Bu metinler yazıya geçirilirken me-

tinlerin dil hususiyetlerine, anlatıcısı/yaratıcısının kullandığı anlatım tekniğine, kullandığı kelimelere ve kelimelerin telaffuz biçimine müdahale edilmemiştir. Ayrıca "Ortak Türkçe"nin oluşturulması ve Türkiye'deki okuyucuların İran Türkçesiyle oluşturulmuş metinleri daha kolay anlamlandırılması için söz konusu metinlerde noktalama işaretleri tarafımızca kullanılmış ve bu metinlerin orijinallerine müdahale edilmeden bazı kelimeler ve kelime gruplarının Türkiye Türkçesindeki anlamları semantik olarak ve çekimleriyle birlikte köşeli ayraç işareti [] içinde verilmiş, ayrıca bu anlamı veren kısımların yazı boyutu küçültülmüştür. Örneğin:

> Size hardan [nereden] heber [haber] verim [vereyim]? Teke Tütman [Türkmen] elinnen [ilinden]. Teke Tütman elinde kimnen? Hoca Mahmıd'dan. (MAD).

Bu bölümdeki metinlerden "Köroğlu'nun Tebriz Seferi (KTES)" ile "Köroğlu'nun Turna Teli Seferi (KTT)" adlı kollar metnin yaratıcısı ve anlatıcısı olan âşıklardan yazılı olarak alınmıştır. Bu sebeple bu iki metinde yazı dilinin hususiyetleri görülmektedir ve söz konusu metinlerin ilki Tebriz'de, diğeri ise Kum'da yazıya geçirildiği için adı geçen şehirlerin şivesinde kullanılan kelimeler ile bu şivenin özellikleri görülmektedir. Ayrıca söz konusu metinleri yazıya geçiren sanatçıların aldıkları eğitim ve dili kullanma becerileri de ilgili metinlerin akıcılığında rol oynamıştır. Örneğin:

> Ağam salamat olsun; ya ruhsat [izin] verin, badeni alım [alayım], içim [içeyim] ya da bu hançer ile özümü [kendimi] öldürüm [öldüreyim] (KTT)?

Burada belirtmemiz gereken bir husus da ilgili metinlerin yaratıcıları ve aktarıcılarının doğduğu ve yaşadığı şehir kadar günümüzde kullandıkları şivelerin etkileşimidir. Özellikle yakın dönemde yaratılmış veya kayda alınmış metinleri tasnif eden ya da anlatan orta yaşlı veya genç âşıkların bize anlattıkları metinlerin dil hususiyetlerinde ciddi oranda Türkiye Türkçesinin etkisi görülmektedir. Bunun sebebi metinlerin Türkiye'den giden bir araştırmacıya anlatılması kadar, İran'da Türk kanallarını izleyen ve Türkiye'de katıldıkları programlarda bazı Türkçe kelimeleri öğrenen âşıkların Türkiye Türkçesindeki bazı kelimeleri öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin İran Türk şivelerinde yaygın olarak kullanılan "hardan" kelimesi yerine bazı metinlerde "nereden" kelimesinin ya da yine İran Türk şivelerinde kullanılan "sındı" yerine "kırıldı" çekimli fiilinin kullanılması gibi. Bu örnekler bizim de çalışmadaki metinleri Türkiye Türkçesine aktarmamamızın sebeplerinden biri olan Ortak Türkçeye ulaşma düşüncesini desteklemesi bakımından önemlidir.

Çalışmadaki "Mehter Alı Destanı (MAD)", "Köroğlu'nun Türkmen Seferi (KTS)" ve "Köroğlu'nun Erzurum Seferi (KES)" adlı metinler görüntülü

olarak, video formatıyla kaydedilmiştir. Bu metinlerde anlatıcının anlatım esnasındaki el-kol hareketleri ya da jest ve mimikleri parantez işareti () içinde, yazı boyutu küçültülerek yazılmıştır. Örneğin:

> Gördü, Köroğlu bir kef [keyif] meclisi gurub [kurmuş]. Nigar Hanım bir terefinde [tarafında], Delilerden bir terefinde. Buğların [bıyıklarını] eşir [buruyor] o üz [taraf], bu üze (Anlatıcı, anlattığı olayı taklit ederek bıyıklarını buruyor.); bahır [bakıyor] Delilere, kef eyliyir (KES).

İran Türkleri âşıklık geleneği destan anlatımında vurguyu artırmak ya da duygu ve düşüncenin dışavurumu olarak karşımıza çıkan şiirler, anlatıcı tarafından ilk olarak saz ile icra edilir. Bu icranın hemen ardından söz konusu şiir bir kez de "açma" adı verilen bir usulle, şiir formuyla okunur. Bu usul İran Türkleri destan muhitlerinin genelinde uygulanmaktadır. Saz ile söylenen şiir metni ile sonrasındaki açma usulüyle okunan metin arasında bazen kelime farklılıkları ya da çeşitli ilaveler görülmektedir. Video ve ses dosyası ile kaydedilen metinlerde görebildiğimiz bu usulün açma bölümünde karşımıza çıkan bu farklılıkları, çalışmada iki eğik çizgi işareti // içinde, italik olarak, metin puntosuyla gösterdik. Örneğin:

> Köroğlu'yam haşa, haşa,
> Gorhum [korkum] yoh [yok], hodkâr [padişahla] savaşa*/Menim paşalardan gorhum yogdi* [yoktur]./
> Gırat */Bir at/* döşletmeye [döşüne vurmaya] paşa,
> Özi [kendisi] teh gede, teh gede. (KİS)

Ayrıca saz çalınarak okunan şiir kısımlarında metne anlamsal olarak katkı sağlamayan "Ey, oy, ay bala, haray, gel a bele, ölürem men" gibi çeşitli sesler, bazı kelime ve kelime grupları metinde deşifre edilmemiştir.

Bir diğer husus ise metinlerin tamamında kahramanların kendi kendilerine kurdukları hayaller ile duygu ve düşünceleri; anlatıcının dinleyicilere/izleyiciler için ettiği dualar, atasözleri; destan veya destan anlatımı hakkında anlatıcının verdiği arasözler ve anlatıcının yorumları ile anlatım esnasında bir kahramanın konuşmasındaki ya da düşüncesindeki diğer kahramanın konuşmaları ve son olarak metne dâhil olmayıp anlatıcının çeşitli sebeplerle (üstatname veya duvakkapma) destan anlatımında okuduğu şiirler ile olay örgüsüne dâhil olan şiirlerin ardından okunan ve metne dâhil olmayan şiirler (genellikle bayatı) ise tırnak işareti "" içinde italik olarak, metin puntosuyla yazılmıştır. Kahramanların konuşmasındaki üçüncü şahsın konuşmaları ise kesme işareti '' içinde italik olarak, metin puntosuyla yazılmıştır. Örneğin:

> Bağban geldi, gapını belle [böyle] gördü. Ağaşlar [ağaçlar] da başın aşağa eğibdi. Bilmedi, ağaşlardan çapıllar [ağaçları kesmişler]. İndi [şimdi] Bağban dedi [düşündü]; "*Sen ölmüyesen.*

Bugün Gedir-i Hum'dı [Gadir-i Hum'du]. *Her neye elivi bassan* [dokunsan] *gızıl* [altın] *olar*." O degige [o anda] bir çırpı [hemen] götdi [gitti] geyitdi [döndü] öylerive [evlerine] (KBS).

Son olarak anlatıcıların kasetlere kaydettirdiği metinlerde kasetlerin A yüzü veya B yüzü arasında ya da bir sonraki kasete geçişlerde anlatıcı; ikinci ya da sonraki kasetlerde, bir önceki kasette anlatılan olayı biraz geriden devam ederek anlatmaya başlamıştır. Metinlere bir müdahalede bulunmadığımız için anlatıcının kasetlerde anlattığı metne de dokunulmamıştır. Metinlerde kasetlerin nerede başladığını gösterecek şekilde, metin içerisine [Kaset 1-A], [Kaset 1-B] veya [Epizot 1], [Epizot 2] gibi başlıklarla bu kısımlar belirtilmiştir.

A. Kahramanın Ortaya Çıkışı

Bu başlıkta "Mehter Alı Destanı" yer almaktadır. Köroğlu'nun babası Mehter Alı'nın gençliğinden başlayarak evlat edinilmesi yoluyla zengin olması, evlenmesi, evlilik sonrasında yaşadığı çocuksuzluk problemi ve bu problemin çözüme kavuşturulmasıyla Urşan'ın doğumu, sonrasında fakirleşen Mehter Alı'nın seyis olarak başladığı Hasan Paşa'nın konağında uzun yıllar çalışması, bir sorun sebebiyle gözlerinin kör edilmesi, kör edilişin müsebbibi olan iki cılız atı alarak oğlu Urşan'la birlikte Çamlıbel'e göç etmesi, Çamlıbel'de atların ve Urşan'ın erginleşmelerini tamamlatarak onlara Kırat, Dorat ve Köroğlu adını vermesi, Mehter Alı'nın öcünün alınması ve son olarak Köroğlu'nun etrafında Delileri toplamaya başlaması anlatılmaktadır.

Mehter Alı Destanı[1]

"*Âşık Ali İbadî Karahanlı:*

Bir yaşınnan beş yaşına keçende [geçtiğinde],
Tezece [tazece] *açılmış güle benzersen.*
Beş yaşınnan on yaşına keçende,
Şirinnihde [tatlılıkta] *eynen* [aynen] *bala benzersen.*

On beşinde sevda yener [iner] *başına,*
Arada gezersen boşu boşuna,
Ele [öyle] *ki yetirdin* [bastığında] *irmi* [yirmi] *yaşına,*
Boz bılannıh [bulanık] *ahan* [akan] *sele benzersen.*

[1] Destanın kol isimlendirmesi veya söz konusu başlık anlatıcının anlatım esnasında verdiği isme göre tarafımızca yazılmıştır. Metindeki bazı kelimelerin sözlüklendirilmesi ve metnin anlamlandırılması sırasında Ön söz'de belirttiğimiz kişiler dışında adı geçen âşıktan ve aynı aşığın kardeşi de olan ve ilgili metni yayıma hazırlayan Muhammet İbadî Karahanlı'dan da yardım alınmıştır.

Otuzunda kehlih [keklik] *kimi* [gibi] *sekersen,*
Menemlih eyleyip [tekebbür edip] *ganlar* [kanlar] *tökersen* [dökersin],
Gırh [kırk] *yaşında el* [elini] *haramnan çekersen,*
Sonasi [sunası] *ovlanmış* [avlanmış] *göle benzersen.*

Ellisinde canın suyu çekiler [çekilir],
Atmışında bütün dişler töküler [dökülür],
Yetmişinde elif geddin [boyun] *büküler* [bükülür],
Kervanı soyulmuş yola benzersen.

Göreh [bakalım], *ahirin* [sonunu] *ne cür* [nasıl] *deyir* [der]*? Biz diyeh* [söyleyelim], *siz sağ olun:*

Heştadında [sekseninde] *lerze düşer* [titrer] *dizine,*
Dohsanında gubar [toz] *yener* [iner] *gözüne,*
Köroğlu deyir [der], *çünkü çatdın* [ulaştığında] *yüzüne,*
Uca [yüce] *dağ başında kola* [çalıya] *benzersen.*

Muhammet İbadi Karahanlı Alışık: Çoh sağ ol Âşıg Eli. Men de hörmetli [saygıdeğer] *tamaşaçılara* [izleyicilere] *selam erz eyliyirem* [arz ediyorum]. *Demeliyem ki sazda çalıb ohuyan* [okuyan] *Azerbaycan'ımızın tanınmış âşığı, görkemli âşığı; sesiyle, simasıyla tanış olduğuz* [bildiğiniz] *Âşıg Eli İbadi-yi Karahanlu'dur ve balabanda ona müşayiet eyliyir* [eşlik eden] *Ağa-yi Ebdüleli* [Abdülali Bey] *İbadi, onun gardaşı* [kardeşi]. *Ve bugünkü sehnemiznen* [sahnemizden] *çekiliş aparır* [çekimi yapan] *İsteryo* [stüdyo] *Mehran'ın müdüriyyeti Âğayi Mehran* [Mehran Bey] *ve onunla birge* [birlikte] *ona yardım gösteren Nima. Demeliyem ki bu dastan* [destan], *Köroğlu Dastanı'nın başlangıcıdı. Yani umumiyetde, umum* [genel] *Türk Dünyası'nın gehramanı Köroğlu'nun şehsiyeti ve dastannarı ihate* [kapsam] *dayiresi* [dairesi] *çoh genişdi ve bugüne geder* [kadar] *Köroğlu'nun elli beş dastanınnan artıg* [fazla] *dastanı toplanmışdır. Ancag Âşıg Eli bu ohuyacag* [anlatacağı] *dastan, Köroğlu dastannarının başlagıcıdı ki folklorşinaslıg bahımından çoh deyerli* [değerli] *nüktedelere* [noktalara] *işare olunubdu* [değinmektedir]. *Ve İsteryo Mehran gözel bir hereketle bu CD üçün* [için] *gözel oricinal* [orijinal] *bir gab* [kapak] (Elinde göstererek) *çap eylemekle* [yayımlamakta] *siz eziz istifade edicilerin* [istifade edenlerin] *huzuruna belençih* [bu şekilde] *bu keyfiyetde* [nitelikte] *çatdırmak* [ulaştırmak] *istiyir* [istiyor]. *Bu CD'ni almag isteyenler eyleyebiller* [alabilirler] *Tebriz'den Gülüstan Bağı'nın gabağında* [önünde], *Âşıglar Gahvesi'nin çiğninde* [yanında] *olan İsteryo Mehran'nan bu CD'ni alıb istifade eylesinner. Âşıg Eli, ilk önceden* [olarak] *size 'Yorumlayasın.' deyib* [diyelim].

Âşık Ali İbadî Karahanlı: Çoh sağ ol.

A

Abbas ile Gülgez (Destanı) 36, 75
Abbas Tufarganlı (Âşık) 27, 43, 77, 78, 615
Abdal Hace 136, 147, 148, 153-155, 340, 420-423
Abdullah Han (Destanı) 78
Abhar 71
Acepşir 16, 18, 34, 78, 168, 169, 171, 201, 236, 307, 435, 451, 514, 532, 549, 610, 628
Afrasyap 576
Ağabeğisi 504
Ağabeyili 30
Ağacari 33
Ağagulı Rükni 215
Ağa Hanı havası 653
Ağ Âşık 73
Ağtövle 30
Ahmad Hesamipur 13, 19
Ahmet Emi 254, 255, 263, 275, 276
Ahmet ile İbrahim (Destanı) 78
Akbulak 29
Ak Dere 201, 214
Alapaça At 245, 267, 268, 278, 279
Albert Bates Lord 94
Albert Bobovius 50, 685
Âlemdâr-Gerger 28
Alexander Burnes 50
Alexander Chodzko 25, 51, 52, 58, 59, 61, 70, 148, 357, 358, 679
Algirdas Julien Greimas 83, 85, 164
Âliabad 29
Ali Baranzendeh 13, 17
Ali Kemalî 41, 53, 56, 64, 358
Ali Kişi 131, 137, 138, 432
Ali Nasırî 20, 39, 54, 64, 687
Ali Ufki Bey 50
Anadolu 29, 32, 48, 70, 102, 107, 113, 119, 146, 157, 162, 171, 181, 193-195, 199-201, 245, 288, 289, 318, 360, 361, 377, 470, 615, 677, 679, 683, 684, 685
Andelib Karacadağlı 50
anlam bilimi 84, 86
anlatı bilimi 86, 87
anlatının sözdizimi 88, 94, 96, 97, 99, 362
Antere b. Şeddâd 112
ant içme 171
ant kadehi 16, 169, 171, 172, 190, 191, 193-195, 216, 222, 225, 237, 240, 293, 301, 308, 310, 313, 323, 360
Arabî Köroğlu 71
Arakel 49
Arap At 184, 225, 232-234, 438-440
Arap At Güzellemesi 70
Arap Reyhan 59, 60, 64, 65, 67, 68, 187, 238, 243, 252, 253, 265, 272-275
Arap'tan At Alışı 68
Arap Yarımadası 657
Aras Nehri 51, 519, 523, 607, 637
Arthur C. Danto 85
Arzu ile Kamber (Hikâyesi) 106
Aşçı Yusuf 237, 238, 241, 242, 247, 248, 265, 269
Aşgan 32
Aşhana 32
Âşık Abbaseli 75
Âşık Abbas Hazretî 13, 29, 77, 686
Âşık Abdulali Nurî 72, 75, 77
Âşık Abdullah 35
Âşık Abdurrahim 29
Âşık Adil Elifî 54, 66
Âşık Ahmet 33
Âşık Ali 35, 37, 57, 58, 67, 76
Âşık Ali Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Ali Bahşi 75
Âşık Ali Ekber Kurbanî 53, 64

Âşık Ali Gözelî 77
Âşık Ali Halefi Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Ali İbadî Karahanlı 69, 75, 99, 100, 368-370, 686
Âşık Ali Karaagacı Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Ali Kırmızıbaş 29
Âşık Ali Ramazanî 66, 69, 77, 78, 135, 190, 687
Âşık Ali Selimî 36, 77, 687
Âşık Ali Yarayî 77
Âşık Aslan Talibî 29, 69, 155
Âşık Ayet Kamberî 13, 18, 34, 686
Âşık Ayet Kamberî Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Aylar ile Eldar (Destanı) 75
Âşık Aziz Han 31
Âşık Aziz Keykubadî 65
Âşık Aziz Şehnazî 27, 36, 73-76, 673
Âşık Balovlu Miskin 29
Âşık Celil Dövletyârî 69, 70, 78, 168, 236, 307, 687
Âşık Cengiz Biriya 18, 47, 71, 687
Âşık Cengiz Mehdipur 39
Âşık Cünun 64, 65, 67, 68, 155-161, 163-166, 190, 192-195, 197, 206, 216-219, 221, 223, 230-232, 295, 334, 338-342, 346, 351-354, 360, 361
Âşık Davut Nekise 33
Âşık Derviş 29
Âşık Ekber 74
Âşık Elesger Dadaşpur 75
Âşık Elesger Gümüşkemer Maralanlı 37, 47
Âşık Elesger Merendî 39
Âşık Emir Kamranî 70
Âşık Esed 73
Âşık Evez 33
Âşık Ferecullah Muradî 66
Âşık Ferhad Selimî 29
Âşık Gafar İbrahimî 13, 17, 29, 35, 37, 43, 65, 69, 72, 73, 110, 127, 128, 130-132, 360, 686
Âşık Garip 32, 685
Âşık Gaşem Caferî 27, 76
Âşık Gaşem ile Görüşme 75
Âşık Giyas Cabbarî 65
Âşık Gulam Ali Davudî 54
Âşık Hacı Ali İbadiyan 73, 75, 77
Âşık Hacı Ali İsfencanlı Âşıkî 37, 47
Âşık Hacı Haydar Ali Mahmudî 55, 66, 67
Âşık Hacı Mehemmed Bağır 73, 75
Âşık Hamza 33
Âşık Hanali Sultanî 65
Âşık Hasan Gaffarî 44, 70, 72-74
Âşık Hasan İskenderî 39, 40, 47, 65, 70, 74, 75, 332, 335, 686
Âşık Haydar Mahmudî 65
Âşık Hayrullah 72
Âşık Hidayet Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Hökmeli Kelhor 54, 65
Âşık Hüseyin Ali 33
Âşık Hüseyin Ali Hüseynî 40, 65
Âşık Hüseyin Cavan 27, 653
Âşık Hüseyin Esedî Kirşanlı 72
Âşık Hüseyin Saî 20, 36, 38, 39, 44, 54, 66, 69, 73, 74, 135, 155, 168, 215, 217, 686
Âşık ile Sıçan (Destanı) 73
Âşık İmamkulu 33
Âşık İman Daniş Âşık Kahvehanesi 34
Âşık İman ile Deyişme 73
Âşık İsa Deşni 75, 76
Âşık İsmail Caferniya 33, 587
Âşık İsmail Kamberî Âşık Kahvehanesi 34
Âşık İsmail Reşidî 31
Âşık Kasım Rüstemî 65
Âşık Kerim 72
Âşık Kurbanî ile Ustası 74
Âşık Lütfeli 29
Âşık Mahmut Cihangirî 42, 77
Âşık Mehbup Halilî 69
Âşık Mehemmed Bayramî 65
Âşık Mehemmed Molalariya 77
Âşık Memmed Ali Keresifli 31
Âşık Menaf Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Menaf Renciberî 65, 74
Âşık Mesiullah Rızayî 44, 65, 69
Âşık Mesum Növrüzî Karahanlı 76
Âşık Meşî Paşayî 69, 76, 77, 686
Âşık Mikayil Ağabba Feramerzî 76
Âşık Mirzaali Seyfahmedî 65
Âşık Muhammer Ali Sofular 77
Âşık Muhammet Ali 33

Âşık Muhammet Ali Mahmudî 30
Âşık Muhammet Hüseyin Dehgan 29
Âşık Muratkulu İbrahimî 55, 66, 69, 282, 283
Âşık Müslüm Asgerî 31, 58
Âşık Ohannes Yusifî 29
Âşık Polat Heyderkânlı Maruf 72
Âşık Resul Kurbanî 72, 75
Âşık Rıza Puyende 30, 65
Âşık Rüstem Revzeçaylı 29
Âşık Sadakat Genceli 35, 39, 43, 68-70, 75, 686
Âşık Sadık 52
Âşık Samet Çarıkçı 37, 38, 47
Âşık Sayat 33
Âşık Selçuk Şehbazî 29-32, 68, 69, 71
Âşık Settar Hudaî 71
Âşık Sirus 33, 74
Âşık Şerif Celilî 77
Âşık Şirin Hürremdereli 31
Âşık Veli Abdî Âşık Kahvehanesi 34
Âşık Yedullah Eyvezpur 38, 47, 687
Âşık Yusuf Cemal 31
Âşuklar Mugamları 587, 683
Atalar Ahengi 668
ateşkes 192, 205, 239, 261, 262, 309, 320, 321, 330, 331, 575, 636
At Üstü Köroğlu 71
Avez Evlenmesi 68
Avez'in Getirilişi 68
Avez'in Halas Edilişi 68
Axel Olrik 293, 310
Ayvaz 59-65, 67, 68, 72
Ayvazı Köroğlu 71
Ayvaz Peşrovu 71
Azeran 28
Azerbaycan 15, 16, 19, 20, 25-27, 29, 30, 32, 35, 40, 41, 43, 46, 48, 50, 52-54, 57, 58, 59, 67, 72, 74, 75, 100, 107, 108, 113, 117, 120, 130, 132, 181, 199, 225, 245, 288-290, 358, 360, 369, 382, 393, 501, 504, 615, 641, 647, 653, 656, 667, 673, 677-683, 685
Azerbaycan Cumhuriyeti 501

B

Babek Destanı 73
Babek Hürremi 132, 180, 226
Babek Kalesi Törenleri 132
Babür 113, 477, 678
Babürnâme 113
Bahşı Alirıza Süleymanî 65
Bahşı Gılıç Enverî 66
Bahşı Hacı Gurban Süleymanî 32
Bahşı Muhammet Hüseyin Yegâne 32
Bahtiyarî 33, 290
balaban 28, 31, 34, 35, 39, 40, 48, 136, 356, 410
Balabancı Abdüleli İbadî 99
Balabancı Mehemmed Mehemmedî 74
Balabancı Muhtar Kurbanpur 75
Balıkçı 30
Bamsı Beyrek 108, 109, 143, 220, 251, 256, 295
Bamsı Beyrek 143, 220, 251, 256, 259, 295
Banu Çiçek 108, 256
Baranlı 30
Basra Körfezi 33
Baş Geraylısı 658
Batı Azerbaycan 65
Batı Türkleri 137, 677
Bayburt 143, 251
Bayburt Hisarı 143
Bayezid 8, 11, 66, 70, 93, 127, 168-172, 174, 176-179, 182-190, 236, 237, 239-241, 258, 262, 264, 265, 359, 361, 365, 386, 433, 460
Bayezid Paşası 169, 184-190, 237, 239, 240, 241, 264, 265
Bazergân 29
Begil Oğlu Emren Boyu 297
Begim Gala 30
Behbehan 33
Behçet Mahir 107, 110
behmeni 29, 71
Benderhemir 33
Bender-i Türkmen 32
Benderlange 33
Bernard Bolzano 82
Berzan Deresi 517, 519
Berzan Gediği 246, 262, 263, 269, 270, 523, 607
Beşir İbadî 65

beşli şema 88
Bezirgân Ali 191, 198, 199, 206, 209, 211, 212
Bicar 31
Biryurt 32
Bisütun Dağı 576
Bizans 113, 198, 209
Bizans oyunu 198
Bocnurd 32
Bolu Beyi 11, 55, 60, 61, 66, 67, 69, 93, 127, 168, 236, 237, 239, 241, 262, 282-287, 289-291, 297-304, 306, 307, 359, 365, 386, 512, 576
Bolu Serdar 64, 68, 172, 237-243, 246-254, 257, 263-266, 269-275, 277, 312, 512-514, 516, 518, 523-525, 527, 530, 531, 534-541, 543-547, 549, 554, 555, 558, 575
Borçalı 29
bozkır taktiği 344
Bozuğu Köroğlu 71
Brian Richardson 84
Bulut Karaçorlu Sehend 41
Burçin 33
Burla Hatun 173

C

Cafer Paşa 62, 68, 216-218, 224, 225, 227, 230-236
Celali 60, 62-64, 288, 289, 579
Celali İsyanları 288, 680
Cemşidî havası 518
Cemşid Şah (Destanı) 74
Cengî Dübeytî Köroğlu 71
Cengî Köroğlu 70, 71, 119, 383
Cengiz Mehdipur Saz Okulu 39
Cengname 33
Cevat Heyet 41
Ceyrani Keremi 663
Charles Sanders Peirce 82
Charles William Morris 82
cihanname 42
Claude Bremond 83
Claude Lévi-Strauss 83
Cuhfe 174
Culfa 28

Ç

Çahar Mahal 33
Çalat Güzellemesi 70
Çaldıran Savaşı 108
Çamlıbel 51, 55, 59-65, 92, 93, 99, 102-105, 114, 115, 119-121, 125, 128-137, 139-141, 144-160, 163-166, 168-172, 177, 178, 181-184, 186, 187, 189-196, 199, 205-207, 209, 211, 212, 215-219, 221, 222-233, 235-246, 249-253, 256, 258-270, 272, 273, 276, 277, 279-282, 284-287, 289-293, 297-334, 336, -344, 346, 347, 349-354, 359-362, 368, 386, 424, 433-435, 438-440, 443, 445-448, 454, 459, 461, 468, 469, 512-519, 522, 523, 527, 531, 534, 535, 537, 538, 541, 542, 546, 558, 559, 561, 562-564, 566, 568-570, 573-575, 577, 604-607, 609, 610, 613, 614, 620, 622, 623, 627, 629, 632, 635, 637, 640
Çamlıbel Kale Kapısı 569
Çin Kale Kapısı 569
Çin Kalesi 169, 170, 183, 263, 279, 280, 434
Çiyane 30

D

Dağıstan 62, 63
Dağlar Çiçeği 666
Damun Şeşbölükî 55, 283, 284
Darab 33
Dar Dinir 253, 263, 272, 273, 274, 546
Dayı ile Bacıoğlu (Destanı) 73
Dede Korkut Kitabı 95, 105, 108, 109, 116, 143, 145, 146, 158, 172, 175, 176, 178, 195-198, 202, 220, 222, 223, 251, 253, 256, 259, 289, 291, 293-295, 297, 298, 311, 342, 440, 679, 680, 684
Dehgan Âşık Kahvehanesi 34
Deli Hasan 59, 65, 102, 120, 130, 334, 339, 343-346, 354
Deli Kaka 284, 285, 287-291, 301, 302, 579-584, 587
Delikli Daş 68
Deli Köroğlu 70

Deli Mehter 60, 178, 237, 239, 241-243, 245, 246, 256, 258, 266-268, 279, 280, 284, 317, 454, 514-520, 522, 563, 564, 569, 668
Deli Yussup 104
Demircioğlu Hasan 94, 119, 120, 146, 162, 169, 170, 171, 173-177, 180-183, 185-187, 189-191, 193, 195-198, 204, 206-209, 211, 215, 216, 221-230, 232-237, 241, 256, 260, 266, 282, 284, 285, 287, 292-300, 305, 306, 319, 334, 339, 342
dempor 300, 338, 361, 579
Derbent 37, 54, 58, 65, 67, 68, 173, 178, 535, 640
Derdeşir Han 169, 170, 183, 239, 256, 258, 263, 279, 280
Deregez 32
deri yüzme 180
derya atları 101, 112, 114, 321
Deşt-i Kebir 32
Devletabad 30
dil bilimi 81, 82, 83
Dil Bilimi-Gösterge Bilimi Araştırma Topluluğu 84
dilli düdük 32
dizge 81
Doğu Azerbaycan 65, 73
Doğu Türkistan 15, 25, 119
Dol 26, 29
Dol Hicranı 29
Dollu Abuzer 29
Dollu Mehemmed 29
Dollu Mustafa 29
Dorat 60, 102, 112, 115-118, 120, 126, 308-310, 312-316, 321, 323-327, 337, 359, 368, 470, 493
döl alma 105
Döşeme Köroğlu 70, 71
Durmuş Han 108
duvakkapma 42, 43, 299, 322, 345, 357, 367
Dübeytî havası 664
dümbek 33, 48, 49
düzele 30, 48, 49, 627, 629

E

Ebher 31, 34
Ecemli 30
Edmund Husserl 82
Efsel Âşık Kahvehanesi 34
Egrek 172, 175, 176, 198, 253, 289
Eher 26, 28, 34
Eherli Şeyh Hekim 74
Elbilimi Derneği 13, 17
El havası 661
Elif ile Yaralı Mahmut Hikâyesi 220
El Melik 30
Elseven Âşık Kahvehanesi 13, 18, 394, 686, 687
Elyas Muşeq Astvasatryan 50
Emir Ersalan (Destanı) 47
Emrahî 173, 437, 548
Erak 31
Erçişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi 219
Erdebil 28, 42, 66, 132
Eric Buyssens 83
Eric Landowski 83
Erivan havası 606
Ermeni 29
Erzurum 8, 11, 29, 44, 54, 55, 58, 62, 65, 67-69, 93, 127, 173, 201, 215-219, 221-227, 229-235, 299, 359, 361, 365, 366, 386, 437, 439, 497, 532, 537, 678, 682, 683
Esedabad 31
Esedullah Merdanî 65
Eset Nizam (Destanı) 77
ev âşığı 28
Evoğlu 29
eyleyenler 21, 81, 87, 89, 90, 94-97, 99, 150, 152, 164, 165, 184, 234, 331, 351, 362
eyleyenler ve oyuncular 21, 81, 94-97, 99, 362
Ezimhanlı 30

F

Fars 48, 52, 65, 74, 75, 290
Fars Bölgesi 290
Fars Körfezi 290
Fehle ile Reyhan (Destanı) 73
Fehreng-i Merdum 77
fenerli cura 172, 243
Ferdinand de Saussure 81-83, 86
Ferhat ile Şirin (Hikâyesi) 73, 74

Feridüddin Attar 477
Firuzabad 33

G

Gadir-i Hum 174, 175, 184, 185, 196, 208, 368, 442, 680, 685
Galenos 82
Gazep Gorçu 285, 287, 291, 292, 295-300, 303-306
Gaziantep 104, 193, 682
Genceli Âşık Okulu 34, 39, 40, 686
Genel Anlam Bilimi Bölümü 84
George Ryley Scott 113
Gerald Prince 84, 85
Gerard Genette 85, 86
geraylı 553, 618, 658
Geraylı Güzellemesi 553, 618
Germi 28, 625
Geydar 31, 34
Geydar Âşık Kahvehanesi 34
gıcak 32
Goçan 26, 65
Gomse 33
Goroğlu 15, 25, 117
gösterge bilimi 81-84
Göyçe Geraylısı 655
Göyçeli Âşık Elesger 73
Gözayran 30
gözlere mil çekme 113
gözü çıkarma 113
Guçan 32, 42
Gulam Haydar (Destanı) 78
gurbeti 29
güç ekseni 93, 90, 122, 125-127, 134, 149, 150, 153-155, 164-167, 184-190, 207-215, 231-233, 235, 236, 264, 265, 269, 270, 272-274, 276-282, 301-303, 305-307, 323-332, 347, 348, 350-354
Güdeler 73, 74
Gülistan Âşık Kahvehanesi 34
Güllü Bağ 143, 224, 403, 406, 506
Güney Azerbaycan 41, 57, 107, 679, 681, 682, 685
Gürcü 53

H

Hacıabad 33
Hacıbağlı 30
Hacı Firuz 30
Hacı Mirza İskender 52
Hacı Rahim Sinaferin Âşık Kahvehanesi 34
Hâdişehr 28
Halhal 28, 42
Hâlid b. Velîd 345
Han Emrah (Destanı) 77
Han Esger (Destanı) 77
Harakan 77
Harman Dalı 68
Hasan Asgârî 283
Hasan Han 101-103, 110-112, 114, 115, 117, 121, 123-126, 137
Hasan Kalesi 263, 279
Hasanlı 30
Hasan Paşa 60-63, 65, 66, 101, 112-114, 118, 124, 136-138, 141, 148, 150-153, 191, 196, 201, 203-205, 207-212, 215, 234, 359, 368, 480
Hasta Kasım (Destanı) 75, 77
Hasta Kasım'ın Şirvan Seferi 74
hayat destanı 103
Haydarî havası 644
Haydar Tekkesi 47
Hazar Denizi 31, 51
Hazretkulu Bey 52
Hemedan 26, 27, 31, 37, 42, 53, 55, 57, 64, 65, 68, 71, 75, 77, 358, 441, 476, 680
Herodot 171
Heşterî 28, 71
Heşterî Köroğlu 71
Heydar Baba Kahvehanesi 34
hicranî 30
Hidec 31
hilal taktiği 344
Hoca Ahmed Yesevî 194, 678
Hoca Mahmut 100, 101, 103-109, 121-123, 359, 361
Horasan 26, 27, 32, 33, 42, 48, 53, 56, 64, 65, 68, 194, 578
Hoy 16, 18, 26, 29, 34, 42, 46, 67, 201, 493

Hudadat (Destanı) 74
Hundaplı Mehcur (Âşık) 31
Hünkâr Padişahı 284, 285, 287, 289, 291, 292, 295, 301-304, 306, 580
Hürremdere 26, 31, 34, 65, 71
Hüseyin Feyzullahî Vahid 13, 42
Hüseyin Mehemmedhanî 53
Hüseyin Şah (Destanı) 74
Hz. Ali 43, 174, 382, 442, 467, 492, 498, 575, 667
Hz. Muhammed 20, 43, 74, 174, 442

I

Ilhıcı 131, 171, 687

İ

İcrud 31
iletişim ekseni 90
İl-i Kaşkaî 290
İran Âşıklar Birliği 13, 17
İran Dübeytî 71
İran Geraylısı 649
İsabalı 238, 239, 256-258, 263, 276-279, 281, 360, 561-563
İsfahan 61, 63-65, 290, 449, 518, 559
İsferayin 32
İskender Han (Destanı) 75
İskenderî Müzik Akademisi 39, 686
İskitler 171
İslam Devrimi 34, 37, 46, 78, 168, 169, 440
İsmail Behramî 30, 41
İsnâaşeriyye İmâmiyyesi 174
İstanbul 11, 37, 44, 51, 55, 58, 59, 61, 62, 65-70, 92, 93, 96, 102, 107, 127, 135-138, 140, 141, 143, 146, 148-154, 157, 163, 168, 182, 195, 224, 236-241, 243, 246, 250-254, 256-259, 262-265, 269-282, 284-287, 289, 291, 292, 294, 298-303, 305, 306, 312, 332-334, 336, 337, 339, 340, 342-344, 346-355, 359, 361, 365, 377, 386, 394, 470, 473, 524, 528, 539, 540, 542, 550, 567, 569, 646, 655, 667, 677-686
İstanbul Paşası 61, 332-334, 336, 337, 339, 340, 342, 343, 344, 347-355
istek ekseni 122-127, 134, 135, 149-155, 164-167, 183-190, 206, 208-215, 230, 231, 233-236, 264-276, 278-282, 300, 301, 303-307, 323-332, 347-354
İstiryo Telim Han 77
İşgesu 29
İvan Şopén 51

J

Jan Mukarovsky 82
Jean Henri Lambert 81
Jean-Michel Adam 87
Jean Paul Roux 116
John Locke 81, 82
Joseph Marie Hoene-Wronski 82

K

Kacarî havası 385
Kaçak Nebi 673
Kâfir Beyi 143, 220, 251, 256, 295
Kahire 199, 237, 242, 246, 258, 262, 263, 266, 269, 278, 361
kahramanın maceraları 127, 365, 386
kahramanın ortaya çıkışı 95, 99, 365, 368
kahramanın sonu 332, 365, 640
kahramanın yolculuğu 359
Kahvehane-i Azerbaycan 34
Kâlaleh 32
Kalereş 29
Kalhozu havası 672
Kam Püre 108, 109, 143, 220, 251, 256, 295
Kanlı Koca 146, 172, 176, 251, 259, 293, 298
Kanlı Köroğlu 71
Kan Turalı 146, 172, 176, 251, 259, 293, 298
Karaağaç 28
Kara Baht Tebrizî 333, 656
Karacaoğlan 32, 144, 685
Kara Çekür 259
Karaçuk Çoban 105, 106, 178
Karadağ 26-28, 38, 40, 48, 49, 56, 67, 72, 74-76, 417, 504, 666, 680
Karadağ Ağabeyisi 666
Kara Döne 284, 285, 287, 290, 292, 294, 301,

302, 304, 305, 361
Kara Göne 178
Karağan Dağları 31
Karakilise 29
Karapapak Türkleri 30
Kara Tekür 175, 198, 253, 289
Kara Yorga 70
Karaziyaeddin 29
Kasap Ali 91, 156, 160, 161, 163, 166, 167, 225
Kâşan 31, 449, 518, 559
Kaşgarlı Mahmud 193
Kaşkai Köroğlu 72
Kaşkay âşık muhiti 33, 48, 49, 200
Kaşkay (Türkleri) 16, 284, 358, 361, 679
kaval 28, 31, 34, 39, 40, 48, 49, 75, 356
Kavalcı Möhsün Rezmî Zengabadî 37, 47, 687
Kavkaz Gazetesi 52
Kazak şehri 57, 58
Kazerun 33
Kazvin 31, 53, 64, 65, 201
Keçel Hamza 11, 33, 51, 53, 57, 60, 62, 64-66, 68, 70, 93, 127, 168, 172, 236, 237, 307-318, 320-327, 330-332, 337, 359, 365, 386, 604, 611, 678
Keçel Hamza Hikâyesi 68
Keçel Hamza'nın Kırat'ı Kaçırması 57, 327
Keçel Hemze/Kırat 68
Kelat 32
Keleyber 26, 28, 72
Kelle Köroğlu 71
kemençe 32, 33, 48, 283
Kempir 68
Kerec 31, 65
Kerem ile Aslı (Hikâyesi) 32, 73, 75-78
Keşişoğlu 456, 501
Keşkovlu havası 374
Keydar 31
Kırat 51, 57, 60, 62-64, 68, 70, 93, 97, 102, 112, 115, 117, 118, 120, 126, 136, 141, 145-147, 149-151, 153, 154, 156, 161, 166, 167, 179, 189, 190, 211, 215, 235-239, 241-245, 257, 261, 266-269, 276, 277, 282, 294, 297, 305, 306, 308-310, 312-321, 323-334, 336-338, 343, 354, 355, 359, 361, 368, 386, 581, 608, 612
Kırat Güzellemesi 70
Kırat Semahisi 70
Kırk Kınuk 259
Kırk Minler 68
Kır Kuyusu 254, 263, 274, 275, 281, 282
kıskaç muharebesi 344
kıyafet değiştirme 143, 160, 179, 202, 227, 246, 295, 319, 678
Kilisekendi 29
Kirmanşah 65, 75, 576
Kiyan Karamî Kaşkulî 13, 19
Kiziroğlu Mustafa Bey 60, 65, 199
Koca'nın Düzü 578, 595
Korgan 32
Koşa Bulak 102, 103, 119, 121, 126, 127, 147, 154, 384
Koşaçay 28
Köç Eyvez 33
Köhül 30
Köroğlu Behri 71
Köroğlu Cengi 71
Köroğlu Destanı'nın Zernişan Hanım'ın Çenlibel'e Getirilmesi 104
Köroğlu Dübeytisi 71, 377
Köroğlu Eyvaz'ı 71
Köroğlu Güzellemesi 71
Köroğlu ile Ali Bezirgân Hikâyesi 68
Köroğlu ile Ayvaz Han 68, 155
Köroğlu ile Ayvaz Hikâyesi 282
Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-1 11, 69, 163, 168, 236, 237, 239, 512
Köroğlu ile Bolu Beyi Kolu-2 11, 55, 69, 282-284, 286, 576
Köroğlu ile Demircioğlu Hikâyesi 68
Köroğlu ile Eyvaz 68
Köroğlu ile Hasan Paşa 66, 152, 204
Köroğlu ile Keçel Hamza 11, 53, 57, 65, 66, 70, 93, 168, 236, 237, 307, 308, 310, 322, 365, 604
Köroğlu ile Kürdoğlu Hasan 68
Köroğlu ile Mümine Hikâyesi 68
Köroğlu ile Nigar Hanım 55, 66, 69, 135, 349, 350
Köroğlu ile Nigar Hikâyesi 68
Köroğlu Kalesi 50
Köroğlu Kaytarması 71, 371, 657

Köroğlu Laçını 70
Köroğlu Muhammesi 70, 71
Köroğlu Narası 71
Köroğlu'nun Âşık Cünun Seferi 67
Köroğlu'nun Ayvaz Han'ı Getirmesi Hikâyesi 68
Köroğlu'nun Ayvaz'ı Getirme Seferi 67, 155
Köroğlu'nun Bağdat Seferi 44, 65-68
Köroğlu'nun Ballıca Seferi 65, 66
Köroğlu'nun Bayezid Seferi 11, 66, 70, 93, 168-170, 182, 190, 236, 239, 365, 433
Köroğlu'nun Bolu Beyi Seferi 67
Köroğlu'nun Demircioğlu'nu Getirme Seferi 67
Köroğlu'nun Derbent Seferi 54, 58, 65, 67, 68
Köroğlu'nun Durnateli Seferi 68
Köroğlu'nun Erzincan Seferi 66
Köroğlu'nun Erzurum Seferi 11, 44, 54, 58, 65, 67-69, 93, 173, 215, 216, 229, 365, 366, 497
Köroğlu'nun Evlenişi 68
Köroğlu'nun Gelin Getirmesi 66
Köroğlu'nun İstanbul Seferi 11, 44, 55, 58, 65-67, 69, 92, 96, 135-137, 148, 168, 236, 365, 394, 683
Köroğlu'nun Kars Seferi 18, 65, 66
Köroğlu'nun Kocalığı 8, 11, 66-68, 70, 181, 332-334, 346, 365, 640
Köroğlu'nun Kürdistan Seferi 65
Köroğlu'nun Nigar Hanım'ı Getirmesi 55, 66, 135, 168, 236
Köroğlu'nun Ölümü 66, 68
Köroğlu'nun Rum Seferi 65, 67, 68
Köroğlu'nun Tebriz Seferi 12, 65, 69, 72, 93, 127, 128, 133, 365, 366, 386
Köroğlu'nun Tebriz Varyantı 52
Köroğlu'nun Tercan Seferi 67, 68
Köroğlu'nun Tokat Seferi 67, 68
Köroğlu'nun Turna Kaz Hikâyesi 68
Köroğlu'nun Turna Teli Seferi 12, 55, 93, 190, 192, 205, 365, 366, 469
Köroğlu'nun Türeyişi 68
Köroğlu'nun Türkemen Seferi 67, 68
Köroğlu'nun Türkmen Seferi 12, 64, 65, 69, 91, 105, 135, 155, 156, 163, 365, 366, 423
Köroğlu'nun Zernişar Hanım'ı Gelin Getirmesi 54
Köroğlu Şikestesi 70
Köroğlu Toyhanası 72
Köroğlu ve Arap Reyhan 66, 187
Köroğlu ve Ayvaz Hikâyesi 55, 66
Köroğlu Zengi 71
Köse Sefer 191, 199, 201-203, 205, 206, 212, 213, 481-485, 487, 492, 493, 496
köyneyinden keçirme 162
Kum 16, 18, 26, 27, 31, 34, 40, 42, 48, 49, 56, 66, 68, 77, 78, 200, 201, 366, 681, 682
Kum/Save Âşık Muhiti 31, 682
Kurbanî ile Peri (Destanı) 73, 75, 76
kurmaca anlatı 84-87
kurt yürüyüşü 178
Kuşçu 29
Külliyât-ı Dastan-ı Köroğlu 57, 58
Kümbeti Kavus 32
Kürdistan Seferi (Destan) 65
Kürdoğlu Hasan 68, 104
Kür (Nehri) 519
Küskün Avez 68

L

Laçını Köroğlu 71
Lalakan 578, 595
Lerdegan 33
Lord Raglan 107, 109, 114
Louis Hjelmslev 83
Lovşan 31
Lucien Tesniere 89

M

Mahdum Kulu 32
Mahmudabad 73
Mahmut Mirza (Destanı) 77
Mahmut Paşa 237-241, 243, 250-253, 261-265, 270-273, 275, 276, 281, 282
Mahnışan 31
mahrasname 103
Makü 29
Malihah Ezizpur 13, 19
Manas Destanı 106, 193, 681
Manfred Jahn 84
Mansırı 29

Mantıku't Tayr 477
Marağa 26-28, 71
Mavazhan 73
meclis âşığı 28
Meh Cemal ile İlgar (Destanı) 74
Mehemmedeli Mehendî (Kavalcı) 74
Mehemmed İbadî Karahanlı Alışık 13, 17
Mehemmed ile Zöhre (Destanı) 73
Mehemmed Rezzakî 13, 27, 31, 58, 66, 686
Mehemmedrıza Galeyî 65
Mehemmed Şehzâde (Destanı) 74
Mehemmed Yâr (Destanı) 30
Mehmandar 30
Mehmet Ali'nin Âşık Kahvehanesi 34
Mehmet Rıza Şah 78
Mehmet Sövdeyâr 169, 176, 182, 186, 187
Mehter Alı 12, 69, 76, 99-130, 137, 158, 178, 359-361, 365, 366, 368, 370, 372, 373, 380, 381, 386
Mehter Alı Destanı 12, 69, 99, 100, 103, 121, 365, 366, 368
Melikan 78
Memmed Ali Sofular (Âşık) 31
Memmed Hasan Sengekli (Âşık) 31
Menuçehr Azizî 41
Merend 28, 38, 71, 73
Mergen 29
Mesum ile Dilefruz (Destanı) 73, 76
Meşhed 32, 76
Meşkinli Muhammet (Destanı) 27
Meşkinşehr 28
Meydan Köroğlu 70, 71
Mısır 63, 569, 657
Mısır Kale Kapısı 569
Mısıroğlu Mustafa Bey 199, 200, 237, 239, 241, 242, 245, 246, 258, 262, 263, 266, 267, 277, 278, 295, 317, 361
mısrî kılıç 102, 115, 125, 330
Mısrî Köroğlu 70, 71, 381
Mikayil Azaflı 504, 647
Mike Bal 86
Millî Demokratik Azerbaycan Hükûmeti 653
Milman Parry 94
Mirava 30
Mirza Bey 100, 104, 107
Mirzaeli 76
Mirza Mehdi Gilanî 52
Miyana 28, 42
Miyandap 26, 28, 29, 34, 65
Mohammad Razzaghî 19, 27
Molla Ali ile Rafii (Destanı) 77
Molla Cuma İsmi Pünhan (Destanı) 74
Mugan 28, 38, 42, 66, 75, 680
Muhammet Hüseyin Şehriyar 41, 671
Muhammet İbadî Karahanlı Alışık 99
Muhyi 223
Mustafa Bey 60, 61, 65, 67, 138, 149, 191, 192, 199-201, 204, 206, 211-215, 218, 237, 239, 241-246, 256, 258, 262, 263, 266, 267, 269, 277-279, 282, 295, 317, 360, 361, 395, 481, 482, 484, 485, 492, 493, 495-497

N

Nadir Dövletyârî 433, 512, 604, 687
Nagara Köroğlu 70
Nağadey 30, 42
Nağmeler Kitabı 50
Napışta 72
Nar Ağacı havası 665
Nefes Alma Köroğlu 71
Nefes Almaz 71
Nesimî 177, 225
Nevahi-ye İran 55, 283
Nigar 55, 58-60, 62, 64-69, 92, 93, 96, 97, 131, 135-158, 161-166, 168, 178, 182, 192, 193, 199, 218, 219, 224, 231, 232, 236-239, 242-244, 250-253, 256-263, 272, 276-279, 281, 282, 284, 290, 295, 297, 308, 310, 312, 316, 317, 325, 333, 334, 336-343, 345-351, 360-362, 367, 424-426, 429, 431-433, 452, 454, 469, 497, 502, 517, 519-523, 531, 534, 537, 538, 545, 546, 548, 558-564, 566, 567, 569-573, 575, 576, 608, 609, 612, 613, 615, 623-625, 638, 641-646, 648-655, 664, 665, 671, 672
Nigar Hanım 55, 59, 62, 64-66, 67, 69, 96, 97, 131, 135-141, 143-147, 149-152, 155-157, 161-166, 168, 178, 192, 219, 224,

231, 232, 236, 239, 243, 244, 252, 256, 258-261, 263, 272, 276-279, 281, 284, 290, 312, 336, 345-351, 360, 361, 367, 424-426, 433, 469, 497, 502, 520-522, 534, 567, 571, 572, 576, 609, 671, 672
Nihavend 31
Nikpey 31
Nişabur 32
Nureddin Âşık Kahvehanesi 34

O

Oedipus kompleksi 119
Oğuzlar / Oğuz (Türkleri) 25, 74, 105, 110, 111, 138, 145, 171, 175, 176, 197, 222, 223, 240, 259, 291, 297, 298, 681, 682
Oğuz uykusu 175, 197, 222, 223, 291, 682
Oktay Reşidî 13, 19
Opera Köroğlu 71
Orta Asya Arapları 49
Orta Şur Mahnısı 654
Osmanlı 70, 71, 113, 145, 147, 193, 195, 223, 401-403, 410, 417, 470, 680, 681, 684
Osmanlı Köroğlusu 71

Ö

Ölüm Allah Elindedir 73
ömür destanı 103
öykü anlatı bilimi 86

P

Paris Millî Kütüphanesi 52
Paris Nüshası 53, 56, 358
Parsabad 42, 66
Paşa Göçtü 70, 385, 650
Patrick O'Neill 85
Paul Larivaille 87
Pehlevî 168, 169, 236, 307, 435, 448, 451, 514, 532, 549, 610, 628
Pervin Behmenî 55, 66, 282
Pir Sultan Abdal 172, 195, 222
Polat Pehlivan 101, 106, 107, 122, 199, 370-372
poligami 219, 255
Porter Abbott 84
Prag Dil Bilimi Çevresi 82
Proto-Bulgarlar 171

R

Rahdehne 30
Ramhormoz 33
Rasta Köroğlu 70
Reşd 75
Reşkan 29
Rey Meydanı 460
Rıza Celilnejat 13, 18, 215, 229, 511
Rıza Güzellemesi 448
Roman Jakobson 82
Romen Diyojen 113
Rubaî Köroğlu 70, 71
Rudbarlılar 52
Rus Biçimcileri 82
Rusya 50, 51, 82, 679
Ruşen 110, 128, 130-132, 137, 138, 238, 243, 248, 249, 269, 360, 386-394, 531, 532
rüya 177, 178, 226, 256, 318, 328, 679

S

Safevi Devleti 108
sahte ricat 344
Saî Geraylısı 229, 511
Sallama Köroğlu 70
Salman Âşık Kahvehanesi 34
Salmas 29, 65
Salur Kazan 105, 145, 173, 176, 178, 197, 202, 291, 294, 297
Samed Behrengî 53, 57, 66, 685
Sarhoş (Destanı) 76
Sarı Âşık 27, 73
Sarıtoprak 71
Savalan (Dağı) 28
savaş taktiği 173, 203, 222, 261
Save 26, 27, 31, 42, 48, 49, 53, 56, 64, 65, 68, 71, 77, 200, 682
Sebzevar 32
Sefer Han 73
Segrek 172, 175, 176, 196, 198, 253, 289, 294, 311
Sehend Âşıklar Grubu 76
Sehend (Dağı) 28, 41, 76

Seher Âvazı 33
Selatün Peri 219
Selbi Hanım 309, 320, 610, 626, 632
Selcen Hatun 146, 172, 176, 251, 259, 293, 298
Selim Âşık Kahvehanesi 34
Semirun 33
Sepet Geçmez 136, 147, 148, 153-155, 334, 340, 349, 350
Serap 26-28, 42
Serehs 32
Serendkend 28
setar 33, 48
Setari Keremi 662
Setter Han 42, 73, 673
Sevgi Âşıklar Grubu 76
Seydi ile Peri Destanı 516
Seymour Chatman 86
Shlomith Rimmon-Kenan 85, 86
Sidgeli Rızayî (Âşık) 31
Silvana 29
Siyahçeşme 29
söylem anlatı bilimi 86
söylem bilimi 83
sözdizimsel model 7, 87
sözleşme ekseni 90
Stüdyo Behnam 34
Stüdyo Hadi 34
Stüdyo Hayyam 34
Stüdyo Mehran 34, 99
Stüdyo Saî 34, 155
Stüdyo Şebaheng 34
Sulduz 26, 27, 30, 42, 48, 49, 56, 67
Sulduz/Karapapak âşık muhiti 30, 49, 67
Sulduzu havası 658
Sultaniye 31
Suna Sitaresi 514, 535, 639
Sümbül Hanım 308, 309, 320, 321, 331, 332
Sürütme Köroğlu 71
S. S. Penn 52

Ş

I. Şah Abbas 458
Şah İsmail 43, 73, 74, 78, 108, 680
Şah İsmail ile Leyli Hanım 73
Şah İsmail'in Bağdat Seferi 74
Şahseven 16, 27, 77, 678, 680
Şahsevenî 71
Şahzade Kasım (Destanı) 78
Şam 93, 286, 308-311, 313-319, 322-332, 359, 361, 386, 518, 576, 604, 606, 610, 614, 625, 627-629, 634, 636, 638
Şebüster 27, 28, 42, 171
Şehname 576
Şehzade Cemşid (Destanı) 73
Şerur 644
Şeyh-i San'an 477
Şeyh'ulislam 78
Şii 38, 174, 177, 442
Şiirler Mecmuası 50
Şikâri Destanı 38, 47, 680
Şiraz 16, 18, 26, 33, 42, 53, 64, 65, 75, 78, 283, 578, 611
Şirin Gala Köroğlu 71
Şirvan 32, 74
Şongar 30
Şökli Melik 105

T

Tacikler 49
Tacirî 624
Taçlı Begüm 101, 103, 106-110, 120, 122-124, 359-361, 370, 680
Tahir ile Zühre (Destanı) 32, 73
Tahir Mirza (Destanı) 77
Tahran 26, 31, 41, 42, 64-66, 71, 74-77, 678, 680, 683, 685
Tahran Radyosu 77
Takistan 31
Talışlar 52
Taligan 30
Tanrı Tanımaz 191, 199, 201, 203, 206, 213, 214
Tanrıverdi Âşık Kahvehanesi 34
Tazeşehr 29
Tebl-i Cengî Köroğlu 70, 71
Tebriz 12, 13, 16-18, 20, 26-30, 34, 36-43, 45-50, 52, 54, 56-58, 62, 64-77, 93, 99-101, 103, 106, 108, 121, 122, 127-131, 133, 134, 140, 155, 171, 215, 217, 229, 332, 335, 345, 359-361, 365, 366, 369, 370, 386, 511, 677, 679-681, 683-687

Tebriz âşık muhiti 17, 27, 28, 29, 34, 71
Tebriz/Karadağ Âşık Muhiti 27
Tebriz Köroğlu 70
Tebriz Mezarlığı 73
Tebriz Pazarı 100, 106, 108
Tebriz Radyosu 38, 76, 511
Tecnis Gubası 611
Teke Türkmen 44, 100, 101, 103, 104, 107, 108, 121, 122, 156, 158-166, 169, 171, 177, 182, 186, 187, 191, 201, 213, 214, 243, 252, 263, 272, 273, 353, 359, 386, 481
Telatepe 29
Telim Han (Destanı) 31, 77
Telli Hanım 62, 65, 68, 146, 173, 216, 218, 219, 221-224, 226-229, 231-234, 236, 251, 256, 295, 299, 360, 439, 499, 500-506, 508-511
Terifat-ı Şahenşah 168, 440
Tezegala 30
Tiflis Nüshası 52, 56, 61, 358
Tiflisskie Vedomosti Gazetesi 50
Tikab 31
Tilim Han 44
Tokat 60, 62, 67-69, 101, 112, 190-199, 201, 202, 206, 207, 209, 211-215, 359, 361, 373, 386, 420, 470, 471, 473, 475, 477, 486, 494
Tokat Gölü 191, 193, 196, 197, 199, 470, 471, 473, 475, 477
Tona Hanım 220, 237-241, 243, 250-252, 254-256, 258-263, 265, 270, 271, 273-277, 282, 512, 523, 528, 534, 536, 540-545, 548, 549, 551, 552, 554-558, 564-570, 572-576, 583, 638
Toppuzava 30
Tovgat 68
Trabzon Tekfuru 172, 259
Tuna Çayı 63, 285, 289, 291, 292, 297-300, 303, 304, 307
Turan taktiği 344
turna eti 60, 92, 96, 169-171, 173, 182, 183, 196, 237, 258, 287
turna teli 8, 12, 56, 65, 67, 69, 70, 93, 127, 190, 192, 193, 205, 365, 366, 386, 469
Turna Teli Seferi -Bağdat- 70
Turna Teli Seferi -İstanbul- 70
Turna Teli Seferi -Tokat- 69
tuz hakkı 258, 330, 331
tüfek 284, 287, 288, 300, 301, 304, 333, 336, 338, 579, 644
Türbet-e Haydariyan 32
Türk Dünyası 12, 13, 15, 16, 25, 95, 100, 107, 357, 362, 369, 679, 682-686
Türkemen 29, 67, 68
Türkî Köroğlu 70, 71
Türkistan 15, 25, 109, 119, 678, 680
Türkmen Köroğlu 71
Türkmen Sahra 16, 27, 32, 48, 56, 68, 225
Tzvetan Todorov 85

U

Uhud Savaşı 344
Urmiye 16, 18, 26, 27, 29, 30, 34, 42, 46, 48, 56, 67, 71, 77, 448
Urmiye âşık muhiti 29, 30, 34, 71
Urmiye Gölü 29, 30
Urmiyeli Âşık Ferhad 78
Urşan 101-104, 109, 110, 112, 114-117, 119-121, 124, 125, 129, 138, 248, 359, 360, 368, 372, 376-385
Uruşan 110
Uruz 173, 176, 202, 291
usta âşık 17, 28, 29, 34, 36, 37, 39, 103, 200, 356, 358
usta malı 72, 76, 103
Usta Murat 102, 115, 126
Usta Süleyman 93, 111, 128-135, 360, 386-393
usturlap 238, 254, 554, 255, 308, 311, 312, 608
Uşnu 30
Uşun Koca 172, 175, 176, 196, 198, 253, 289, 294, 311
Uygurlar 106, 193

Ü

üçlük 28
üstatname 42-44, 56, 217, 333, 335, 357, 367

V

Valih ile Zernigar 76, 77
Vatikan Nüshası 220, 256

Vezir 60, 93, 171, 177, 179, 182, 185-188, 191, 192, 197, 198, 203, 205, 206, 208-211, 261, 262, 284, 287, 301, 309, 314, 317-319, 322, 327-329, 447, 450-452, 461, 462, 464, 465, 467, 476-480, 482, 489-492, 494, 496, 497, 574, 580, 605, 626-632, 634, 635
Vladimir Propp 83, 87-89, 94, 129, 158, 170, 183, 268, 287
vücutname 42, 103

W

William Labov 85, 87

Y

Yadigâr ile Gülebatın (Destanı) 73
Yahya Şeyda 41
yakadan geçirme 162
Yakup Bey 52
Yakutlar 106
Yalkızlı Köroğlu 71
Yanık Keremi 507
yaş destanı 103
yaşname 99, 103
yaylı kopuz 48
yıldırım taşı 101, 111
Yukarı Tarım 31
Yumuk Ahmet 191, 193, 195, 198, 204, 206-209, 211, 215
Yunus Emre 32
Yusuf ile Züleyha (Destanı) 74
Yusuf Sultan (Destanı) 73
Yusuf Verganlı (Âşık) 31
Yüngül Şeşengi 660

Z

Zagros Dağları 33
Zaloğlu Rüstem 73, 669, 673
Zencan 31
Zencan Âşık Muhiti 31
Zengibar 238, 244, 246, 516, 517, 521, 523, 529, 530, 532-534, 607
Zengibar Çayı 516, 533, 607
Zernişan 104
Zeyve 29
Zor Ahmet 169, 173, 174, 182, 183, 185, 186, 189, 190
Zöhre Mehemmed (Destanı) 74
Zülfeli Âşık Kahvehanesi 34